

INARILAISTA HYVINVOINTIA

INARIN KUNNAN HYVINVOINTI- JA
TURVALLISUUSUUNNITELMA 2022-2025

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄ 23.6.2022

Sisällys

Johdanto	3
Mikä on hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma?.....	3
Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelu.....	3
Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2017–2020 sekä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2022–2025	4
Miten hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma tehtiin?	5
Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2022–2025	7
Inarin keskeiset hyvinvointi- ja turvallisuushaasteet	7
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet vuosille 2022–2025.....	9
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2022–2025 ..	11
Lapset, lapsiperheet ja nuoret.....	11
Nuoret aikuiset ja työikäiset.....	18
Ikääntyneet.....	21
Kunnan toiminta kaikkien inarilaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi.....	24
Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimeenpano.....	39
Liitteet.....	41
Liite 1: Muut hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä ohjaavat suunnitelmat	41
Liite 2: Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä hanketoiminta valtuustokaudella 2021–2025 ..	41
Liite 3: Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2022–2025 valmistelussa käytettyjä materiaaleja	42

Kannen kuva: Mikko-Pekka Karlin

Johdanto

Mikä on hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma?

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Lisäksi lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 §:ssä todetaan, että kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Laki velvoittaa kuntia valmistelemaan valtuustokausittain hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman. Kunnan tulee asettaa strategisessa suunnittelussaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määritellä tavoitteita tukevat toimenpiteet.

Hyvinvointikertomus on kunnassa eri toimialojen yhdessä laatima tietopaketti kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Valtuustokausittain valmistellaan laaja hyvinvointikertomus, joka sisältää katsauksen kuntalaisten hyvinvoinnin tilaan. Laajassa hyvinvointisuunnitelmassa asetetaan paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ja määritellään niitä tukevat toimenpiteet. Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa.

Hyvinvointiin ja arjen turvallisuuteen vaikuttavat monilta osin samat asiat. Hyvinvointia ja arjen turvallisuutta myös edistetään yhteisillä toimenpiteillä. Siksi hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelua yhdistetään. Näin ollen tässä suunnitelmassa huomioidaan myös arjen turvallisuuden edistämisen näkökulma, ja suunnitelma on nimetty hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaksi.

Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelu

Kuntaliiton mukaan kaikki kunnan keskeinen päätöksenteko, suunnittelu ja kehittäminen johdetaan **kuntastrategiasta**. Kuntastrategia on pitkän aikavälin päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulevaisuuden suunta tai kantava idea. Kuntastrategia suuntaa myös kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä.

Inarin kuntastrategia [Arktisen Inarin strategia 2030](#) on laadittu vuonna 2019. Kuntastrategiassa on määritelty kunnan keskeisimmät tavoitteet. Niitä tarkennetaan edelleen kunnan muissa suunnitelmissa, kuten hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa asetetaan kunkin valtuustokauden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet sekä määritellään tarkemmat tavoitteet ja toimenpiteet. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma ohjaa koko valtuustokauden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa määritellyt tavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan toimialojen omassa talous- ja toimintasuunnittelussa.

Turvallisuustyössä Inarin kunnalle on tärkeää sujuva viranomaisyhteistyö. Tärkeitä yhteistyötahoja turvallisuustyössä ovat muun muassa pelastuslaitos, poliisi ja rajavartiolaitos. Inarin kunnalla on yhteistyösopimus SPR:n ja Vapepan koordinoimasta kolmannen sektorin avusta tarvittaessa. Kunnassa toimii kriisiryhmä, joka tarjoaa tarvittaessa akuuttia henkistä ja käytännön apua. Inarin kunta osallistuu alueellisiin turvallisuusharjoituksiin, tekee varautumissuunnittelua erilaisiin häiriötilanteisiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, edistää alueen turvallisuutta yhteistyöverkostoissa (mm. liikenneturvallisuustyöryhmä) sekä edistää matkailun turvallisuutta muun muassa hankkeiden kautta yhteistyössä alueen yritysten kanssa. Kunnan valmiussuunnitelmat pidetään ajan tasalla.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman lisäksi kunnassa valmistellaan lakisääteisiä **hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen erillisohjelmia ja -suunnitelmia**. Ne tarkentavat edelleen kuntastrategian sekä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä. Erillissuunnitelmia ovat esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelma. Niissä kuvataan tarkemmin kunkin alueen toiminnan järjestämistä. Kunnan toimialat vastaavat erillisohjelmien ja -suunnitelmien valmistelusta. Valtuustokaudella 2021–2025 valmisteltavat erillisohjelmat ja -suunnitelmat kuvataan liitteessä 1.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelun aikaan keväällä 2022 eduskunnalle on annettu hallituksen esitys niin kutsutusta sote100-lakipaketista, jossa linjataan muun muassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erillissuunnitelmien ja -ohjelmien valmisteluvastuista hyvinvointialueiden ja kuntien välillä. Esityksen mukaan tulevaisuudessa kunnan suunnitelmat kattaisivat kuntaan jäävät toiminnot ja hyvinvointialueen alueellinen suunnitelma hyvinvointialueen palvelut. Hyvinvointialueen tulisi sovittaa alueensa suunnitelmat toimivaksi kokonaisuudeksi. Tarkemmista yhdyspintarakenteista ei ole vielä tässä vaiheessa tietoa.

Inarin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteet kuvataan tarkemmin [Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa vuosilta 2017–2020](#).

Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2017–2020 sekä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2022–2025

Valtuustokauden 2021–2025 hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus ja -suunnitelma valmistellaan kahdessa osassa. Ensimmäinen osa on hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2017–2020. Se sisältää katsauksen kuntalaisten hyvinvointiin ja valtuustokauden 2017–2020 tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumiseen. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomukseen kerättiin laajasti kuntalaisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden tilaa koskevaa tietoa. Ensimmäisen osan käsitteli valtuusto, joka päätti kautensa kesäkuussa 2021. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2017–2020 hyväksyttiin valtuustossa 17.6.2021.

Toinen osa on hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2022–2025. Siinä määritellään valtuustokauden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma pohjautuu hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen tietopohjan perusteella tunnistettuihin inarilaisten keskeisiin hyvinvointi- ja turvallisuushaasteisiin. Toisen osan, hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman, käsittelee ja hyväksyy elokuussa 2021 kautensa aloittanut valtuusto.

Miten hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma tehtiin?

Valmistelun vastuutahot

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelusta on vastannut hyvinvointikoordinaattori. Turvallisuutta koskevia asioita on käsitelty viestintä- ja yhteistoimintapäällikön kanssa. Valmistelun etenemistä on käsitelty säännöllisesti kunnanjohtajan nimeämässä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä.

Tietopohja

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelu aloitettiin elokuussa 2021. Valmistelu aloitettiin kartoittamalla käytettävissä oleva tietopohja. Suunnitelman pää tietopohjana on käytetty [Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomusta vuosilta 2017–2020](#), johon kerättiin laajasti tietoa kansallisista ja kunnan omista tilastoista. Havaintoja kuntalaisten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta kartoitettiin myös kunnan eri toimialoilta, vaikuttamistoimielimiltä ja järjestöiltä.

Lisäksi hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelussa on hyödynnetty muun muassa Arktisen Inarin strategia 2030 -kuntastrategiaa ja keväällä 2021 toteutettua inarilaisten hyvinvointikyselyä. Lapin alueellisista suunnitelmista on hyödynnetty erityisesti Lapin hyvinvointiohjelman ja turvallisuussuunnitelman toimeenpanosuunnitelmaa 2020–2025 sekä Lapin Arjen turvallisuuden tiekarttaa. Käytettyjä lähteitä on koottu liitteeseen 3.

Painopisteiden määrittely

Esitys hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteistä koostettiin hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa tunnistettujen inarilaisten keskeisten hyvinvointi- ja turvallisuushaasteiden pohjalta. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen laajan tietopohjan ansiosta myös painopisteissä kuuluu monen eri tahon ääni. Painopiste-esityksestä käytiin keskustelu kunnan viranhaltijoille suunnatussa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman aloitustilaisuudessa 25.10.2021. Tämän jälkeen painopisteitä käsiteltiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän kokouksessa 1.11.2021. Painopisteet vahvistettiin kunnanhallituksessa 15.11.2021.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelun työpaja

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelemiseksi järjestettiin työpaja 15.3.2022. Työpajaan kutsuttiin kunnan kaikkien toimialojen edustajat, luottamushenkilöt, nuorisovaltuuston, vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston edustajat, Lapin pelastuslaitoksen ja Lapin poliisilaitoksen edustajat, Saamelaiskäräjät, seurakunnan ja helluntaiseurakunnan edustajat, yrittäjäyhdistyksen edustaja sekä muita yhdistyksiä. Työpajassa olivat edustettuina kunnan kaikki toimialat, Ruokapalvelu liikelaitos, luottamushenkilöt, nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvostot, Inarin seurakunta, Ivalon helluntaiseurakunta, Lapin pelastuslaitos sekä yhdistyksistä Saariselän kyläyhdistys ry, Inarin-Utsjoen Kuuloyhdistys ry ja Ivalon Eläkeläiset ry.

Työpajassa koostettiin dialogisin keinoin tarkempia tavoitteita ja toimenpiteitä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteiden pohjalta. Työpajan fasilitoivat Jukka Hakola ja Heikki Ervast Oy Dialogues & Design Ltd:stä.

Työpajassa käydyissä keskusteluissa korostuivat yhteistyön tiivistäminen sekä selkeän, kohderyhmät huomioivan viestinnän merkitys. Päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnin käyttöönotto nostettiin esiin. Osallisuustyön kehittämisessä pidettiin tärkeänä, että ryhmien ääni tulee kuuluviin heiltä itseltään. Järjestöjen toimintaedellytysten tukemista jatkossakin pidettiin tärkeänä. Syrjäytymisuhassa olevien osallisuuden vahvistamiseksi ehdotettiin muun muassa kyläkummitoiminnan aloittamista. Harrastustoimintaa tulisi pyrkiä tuomaan esiin yhä enemmän. Ennaltaehkäisevän kulttuuri- ja liikuntatyön kannalta pidettiin tärkeänä, että työlle ja ihmisten kohtaamiselle on olemassa riittävät puitteet. Yhteisöllisyyden todettiin lisäävän inarilaisten hyvinvointia. Saavutettavuuden osalta nostettiin esiin sekä fyysinen että digitaalinen saavutettavuus. Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävän ympäristön osalta esiin nousivat muun muassa jätehuolto ja kierrätys, esteettömyys, huolletun ympäristön merkitys (mm. siisteys, valaistus ja muu ympäristön kunnossapito) sekä kunnan veto- ja pitovoiman kehittäminen.

Työpajasta saatua materiaalia on hyödynnetty hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman laatimisessa. Koska suunnitelma on pyritty pitämään rajattuna ja toteuttamiskelpoisena tämän valtuustokauden aikana, kaikkia työpajassa esiin tulleita tavoitteita ja toimenpiteitä ei ole sisällytetty tämän valtuustokauden hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan. Työpajasta saatua materiaalia hyödynnetään kuitenkin myös kunnan muiden suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa sekä kunnan tulevaisuuden kehittämistyössä.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman koostaminen

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden koostamisessa on hyödynnetty muun muassa Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomusta vuosilta 2017–2020, Lapin hyvinvointiohjelman ja turvallisuussuunnitelman toimeenpanosuunnitelmaa vuosille 2020–2025 sekä työpajatyöskentelystä saatuja materiaaleja. Suunnitelman valmistelussa hyödynnettyjä materiaaleja on koottu liitteeseen 3.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman luonnosta ja hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan kirjattavia tavoitteita ja toimenpiteitä käsiteltiin erillisissä tapaamisissa kunnan toimialojen, Lapin poliisilaitoksen ja Liikenneturvan kanssa sekä Inarin liikenneturvallisuustyöryhmän kokouksessa. Tilapalvelu liikelaitokselta ja Lapin Jätehuolto kuntayhtymä Lapecolta pyydettiin kommentteja sähköpostitse. Lisäksi suunnitelman koostamista käsiteltiin useissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän kokouksissa.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman on tarkoitus olla selkeä ja rajattu kokonaisuus tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla pyritään vaikuttamaan Inarin tähänhetkisiin hyvinvointi- ja turvallisuushaasteisiin. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmasta nyt pois jätettyjä tavoitteita ja toimenpiteitä huomioidaan seuraavien valtuustokausien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelussa. Suunnitelman rajaamista on käsitelty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman käsittely ja hyväksyminen

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmasta 2022–2025 pyydettiin lausunnot sosiaali- ja terveyslautakunnalta, sivistyslautakunnalta, tekniseltä lautakunnalta, elinvoimajaostolta, nuorisovaltuustolta, vanhusneuvostolta, vammaisneuvostolta ja Saamelaiskäräjiltä. Kuntalaisilla ja yhdistyksillä oli mahdollisuus kommentoida suunnitelmaa Otakantaa.fi-palvelussa 12.4.–19.5.2022. Suunnitelmaa on muokattu saatujen lausuntojen ja kommenttien perusteella.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2022–2025 käsitellään kunnanhallituksessa ja valtuustossa touko-kesäkuussa 2022.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2022–2025

Inarin keskeiset hyvinvointi- ja turvallisuushaasteet

[Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa vuosilta 2017–2020](#) kuvataan laajasti inarilaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Seuraavaksi kuvataan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa tunnistetut inarilaisten keskeisimmät hyvinvointi- ja turvallisuushaasteet.

Inarin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyö on liitetty kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluun hyvinvointi- ja turvallisuuskertomustyön avulla. Inarissa ei ole vielä käytössä päätösten vaikutusten ennakkoarviointia (EVA), joka auttaisi arvioimaan päätösten vaikutuksia niin, että eri näkökulmat olisi huomioitu systemaattisesti. Osallisuustyötä tulisi kehittää niin, että osallisuuden edistämisen näkökulma on mukana kaikessa kunnan toiminnassa. Kunnan osallisuustyön parantamiseksi kunnassa valmistellaan osallisuus- ja tervetulo-ohjelma. Toimiva poikkihallinnollinen yhteistyö edellyttää selkeitä yhteistyörakenteita kaikilla toiminnan tasoilla. Tulevan sote-uudistuksen myötä myös alueellista yhteistyötä Lapin alueella tulee syventää.

Talouden näkökulmasta Inarin tilanne on ollut koronapandemian alkuun asti vakaa. Inarin väkiluku on ollut kasvussa, ja väestöennusteiden mukaan väkiluvun on odotettu kasvavan myös tulevaisuudessa. Koronatilanne on vaikuttanut Inarin alueen työttömyyteen sekä alueen yrityksiin, ihmisten ostovoimaan ja kuntatalouteen. Koronatilanteen pitkäaikaiset vaikutukset ovat vielä avoinna.

Lasten, lapsiperheiden ja nuorten tarpeet ovat korostuneet erityisesti. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kääntynyt kasvuun. Kouluterveyskyselyn perusteella sekä peruskoulu- että lukioikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on parannettavaa monella osa-alueella. Tyytyväisyys elämään on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä. Ahdistuneisuus ja yksinäisyys ovat lisääntyneet. Liikkuminen on lisääntynyt yläaste- ja lukioikäisillä vastaajilla, mutta vähentynyt ala-asteikäisillä vastaajilla. Perheväkivalta on huolestuttavan yleistä. Alkoholin käyttö nousee esiin nuorten kohdalla. Suunnitelmallista ja poikkihallinnollista ehkäisevää päihdetyötä tarvitaan.

Työikäisten hyvinvoinnissa esiin nousevat erityisesti koronapandemian vaikutukset. Koronapandemian aikana työttömien osuus työvoimasta on kasvanut huomattavasti. Myös pitkäaikaistyöttömien osuus on kääntynyt kasvuun. Ratkaisevaa on, kuinka nopeasti matkailu ja muut elinkeinot palautuvat. Sairauspäivärahaa ja erityisesti mielenterveysperusteista sairauspäivärahaa saaneiden osuudet ovat kasvaneet. Mielenterveyden avohoitokäynnit eivät kuitenkaan ole lisääntyneet samassa suhteessa kuin mielenterveysperustaista päivärahaa saaneiden määrä. Ennaltaehkäiseviin ja varhaisen puuttumisen mielenterveyspalveluihin on pystytty lisäämään resursseja (mm. perhevalmennuksen yhteydessä tehtävä ennaltaehkäisevä työ), mutta niihin on syytä panostaa myös tulevaisuudessa.

Ikääntyneiden osalta esiin nousee väestön nopea ikääntyminen. Vuoteen 2025 mennessä yli 75-vuotiaita ennustetaan olevan yli kolmasosa enemmän kuin vuonna 2019. Väestön ikääntyminen luo haastetta taloudellisesti kestäväälle palveluiden järjestämiselle. Ikäihmisten kotona asumista voidaan tukea muun muassa esteettömien asumispalveluiden, toimivan avohoidon ja kuntoutuksen keinoin. Inarilaisten ikäihmisten toimintakyky on ollut verrattain hyvä, mutta koronatilanne on saattanut heikentää sitä.

Sairastavuus on Inarissa korkeammalla tasolla kuin koko maassa keskimäärin. Myös kansantauteja on jonkin verran koko maan keskiarvoa enemmän. Alkoholin kulutus on suurta muuhun maahan verrattuna, mikä on todennäköisesti yhteydessä myös tapaturmien ja mielenterveysongelmien määrään. Ehkäisevän päihdetyön rakenteisiin on syytä kiinnittää huomiota kaikkien ikäryhmien osalta.

Turvallisuuden osalta Inari on yleisesti ottaen koettu turvalliseksi asuinpaikaksi, joskin liki puolet vuoden 2020 Inarin turvallisuuskyselyn vastaajista koki turvallisuudentunteensa heikentyneen viimeisten viiden vuoden aikana. Inarilaisten turvallisuuden osalta esiin nousevat erityisesti liikenneturvallisuuteen, syrjäseutujen katvealueisiin, pitkiin etäisyyksiin ja turvallisuusviranomaisten palveluiden saatavuuteen liittyvät asiat. Matkailun kasvu on vaikuttanut myös inarilaisten turvallisuuden kokemuksiin. Korona-aikana arjen turvallisuuteen on vaikuttanut yksinäisyyden lisääntyminen. Myös turvallisuuden edistämistyö tarvitsee selkeät rakenteet ja käytännöt.

Koronapandemia on vaikuttanut kaikkien ikäryhmien hyvinvointiin. Vaikutukset ovat näkyneet muun muassa yksinäisyyden, mielenterveysongelmien ja kuormittuneisuuden lisääntymisessä sekä yhteisöllisyyden vähenemisessä ja turvallisuuden tunteen heikkenemisessä. Koronatilanteen aiheuttama työttömyys on vaikuttanut inarilaisen hyvinvointiin monella osa-alueella. Todennäköisesti koronatilanteen vaikutukset ovat kohdistuneet erityisesti heihin, jotka ovat olleet valmiiksi haavoittuvaisessa asemassa. Näin koronatilanne on todennäköisesti kasvattanut hyvinvointi- ja terveyseroja. Koronapandemian pitkäaikaiset vaikutukset ovat vielä avoinna, ja vaikutukset hyvinvointiin, palveluihin, talouteen ja koko yhteiskuntaan voivat kestää vielä pitkään.

Inarilaisten hyvinvointikysely toteutettiin maaliskuussa 2021. Kyselyyn tuli 263 vastausta. Vastauksia kerättiin internet-kyselyllä, jonka linkkiä jaettiin kunnan verkkosivujen ja sosiaalisen median kautta sekä osallistamalla yhdistyksiä ja vaikuttamistoimielimiä. Kyselyn paperiversioita oli saatavilla kirjastoissa ja Osallisuuskeskus Ainolassa. Kyselyn tulokset vahvistavat niitä havaintoja, joita kuntalaisten hyvinvoinnista on tehty muista lähteistä saatavan tiedon perusteella. Tuloksista nousevat esiin muun muassa yksinäisyys, osattomuuden kokemukset, päihteiden käyttö sekä liikkumisen vähäisyys. Inaria pidetään pääsääntöisesti hyvänä asuinpaikkana ja -ympäristössä, mutta yhteisöllisyyden kokemuksessa on parannettavaa. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ei kyselyn tulosten perusteella tunneta kovin hyvin.

Hieman yli puolet (51,7 %) hyvinvointikyselyn vastaajista koki, että koronapandemia oli heikentänyt hyvinvointia. Koronatilanteen koettiin muun muassa lisänneen yksinäisyyttä (36,6 % vastaajista), vähentäneen toiveikkuutta tulevaisuuden suhteen (40,6 % vastaajista), vähentäneen päivittäistä liikkumista (17,6 % vastaajista) ja lisännyt alkoholin käyttöä (4,3 %) vastaajista. Kyselyn tulokset vahvistavat havaintoa siitä, että koronatilanne on saattanut lisätä hyvinvointi- ja terveyseroja.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet vuosille 2022–2025

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet vuosille 2022–2025 on johdettu hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa vuosilta 2017–2020 tunnistetuista Inarin keskeisimmistä hyvinvointi- ja turvallisuushaasteista. Lisäksi painopisteiden määrittelyssä on huomioitu Inarin kuntastrategia sekä Lapin hyvinvointiohjelman ja turvallisuussuunnitelman toimeenpanosuunnitelma 2020–2025.

Painopisteistä käytiin keskustelu kunnan viranhaltijoille suunnatussa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman aloitustilaisuudessa 25.10.2021. Niitä käsiteltiin myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän kokouksessa 1.11.2021. Painopisteet vahvistettiin kunnanhallituksessa 15.11.2021.

Valitut hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet ovat läpileikkaavia. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa määritellään ikäryhmittäiset hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet, jotka pohjautuvat painopisteisiin.

Inarin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyölle on valittu seuraavat painopisteet vuosille 2022–2025:

Painopiste 1: Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta

Painopisteen 1 alatavoitteissa huomioidaan erityisesti kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteiden merkitys suunnitelmalliselle ja vaikuttavalle hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyölle.

Painopiste 2: Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen

Painopisteen 2 alatavoitteissa huomioidaan osallisuuden ja erilaisten osallistumis- ja vaikuttamistapojen kehittäminen ja sitä kautta yhteisöllisyyden lisääminen. Alatavoitteissa huomioidaan myös järjestöjen toimintaedellytysten tukeminen.

Painopiste 3: Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla

Painopisteen 3 alatavoitteissa pyritään suuntaamaan huomiota kunnan toiminnan suunnittelussa erityisesti ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen puuttumiseen. Tavoitteissa ja toimenpiteissä huomioidaan hyvinvoinnin fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ulottuvuus.

Painopiste 4: Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö

Painopisteen 4 alatavoitteissa huomioidaan ympäristön merkitys hyvinvoinnille ja turvallisuudelle. Alatavoitteissa huomioidaan paitsi fyysinen ympäristö, myös kunnan toimintaympäristö, kuten kestävän kehityksen sekä veto- ja pitovoiman edistäminen.

Seuraavaksi kuvataan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2022–2025. Tavoitteet ja toimenpiteet on jaettu ikäryhmittäin neljään taulukkoon: lapset, lapsiperheet ja nuoret, nuoret aikuiset ja työikäiset, ikääntyneet sekä kunnan toiminta kaikkien inarilaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Ikäryhmittäisiä tavoitteita ja niitä tukevia tavoitteita on määritetty edellä esitettyjen painopistealueiden mukaisesti.

Lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen sekä kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteiden parantamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota Inarin tunnistettujen hyvinvointi- ja turvallisuushaasteiden pohjalta. Siksi näihin osa-alueisiin liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä on määritelty enemmän kuin muihin osa-alueisiin.

Lasten ja nuorten ikäryhmälle on asetettu 12 tavoitetta ja 32 toimenpidettä, nuorille aikuisille ja työikäisille 6 tavoitetta ja 12 toimenpidettä, ikääntyneille 6 tavoitetta ja 12 toimenpidettä sekä kunnan kaikkien inarilaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävään toimintaan liittyen 24 tavoitetta ja 69 toimenpidettä. Suunnitelman tavoitteille ja toimenpiteille on nimetty päävastuutahot, jotka vievät toimenpiteitä eteenpäin kunnan toiminnassa. Suunnitelman toteutumista seurataan valtuustokauden kuluessa liikennevaloarvioinnilla (toimenpide toteutunut/kesken/ei aloitettu).

Sosiaali- ja terveysosaston päävastuulla olevat tavoitteet ja toimenpiteet on määritetty vuodelle 2022, minkä jälkeen sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuu siirtyy Lapin hyvinvointialueelle. Tämän jälkeen kunnan ja hyvinvointialueen tulee tehdä tiivistä yhteistyötä hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämiseksi.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2022–2025

Lapset, lapsiperheet ja nuoret						
Painopiste	Tavoite	Toimenpide	Päävastuu ja yhteistyötahot	Aikataulu	Mittarit	Toteutumisen vaihe toteutunut/ kesken/ ei aloitettu
Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta	Laaditaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka on sovitettu yhteen hyvinvointialueen toiminnan kanssa	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan monialaisella yhteistyöllä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, lainsäädäntö on keväällä 2022 valmistelussa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa kuvataan tarkemmin lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen operatiivinen toiminta	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022), nuorisovaltuusto, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset	Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	Lasten ja nuorten hyvinvointi- suunnitelma on laadittu	Ei aloitettu Ei aloitettu
	Koulujen ehkäisevää päihdetyötä (EPT) toteutetaan kunnan EPT-suunnitelman ja koulujen päihde- ja pelikasvatussuunnitelmien mukaisesti	Inarin kouluille laaditaan päihde- ja pelikasvatussuunnitelma, joka on sovitettu yhteen kunnan EPT-suunnitelman kanssa Kouluissa toteutetaan vuosittain päihde- ja pelikasvatussuunnitelman mukaiset toimenpiteet	Päävastuu kunnassa: koulut, EPT-yhdyshenkilö Yhteistyötahot: sivistysosasto, hallinto-osasto, Selvä peli -työryhmä, nuorisovaltuusto, yhdistykset	Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	Päihde- ja pelikasvatus- suunnitelma on laadittu Koulut seuraavat vuosittain toimenpiteiden toteutumista Kouluterveyskysely: päihteiden käyttö	Kesken Ei aloitettu

	Tiivistetään yhteistyötä lasten ja nuorten ravitsemuksen edistämiseksi	Säännölliset yhteistyöpalaverit Ruokapalvelu liikelaitoksen ja yhteistyötahojen välillä, kirjattu yhteistyökäytäntö on kaikkien osapuolten tiedossa	Päävastuu kunnassa: Ruokapalvelu liikelaitos Yhteistyötahot: varhaiskasvatus, koulut, oppilaskunnat, nuorisovaltuusto	2022 alkaen	Yhteistyökäytännöt on kirjattu Vuosittain pidetyt yhteistyöpalaverit TEAviisari: Kouluruokailun toteuttaminen	Kesken
Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen	Parannetaan nuorisovaltuuston osallistumis- ja vaikuttamis-mahdollisuuksia	Nuorisovaltuuston jäsenille järjestetään tutustumispäivä kunnantalolla Aloitetaan nuva-kummitoiminta niissä toimielimissä ja työryhmissä, joihin on nimetty nuorisovaltuuston edustaja Nuorisovaltuustolle perustetaan kulttuuritoimen alle oma kulttuuribudjetti, jonka kautta kulttuuritoimintaa suunnitellaan nuorilta nuorille -periaatteella	Päävastuu kunnassa: vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi (kulttuuribudjetti) Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sivistysosasto, kulttuuritoimijat	2021 2021 Valtuusto- kauden aikana	Tutustumispäivä on järjestetty Nuva-kummi on nimetty jokaisesta toimielimestä, jossa nuorisovaltuuston edustaja on mukana Nuorisovaltuustolle on perustettu oma kulttuuribudjetti Nuorisovaltuuston kulttuuribudjetin kautta järjestetyt tapahtumat	Toteutunut Toteutunut Ei aloitettu

Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla	Lasten ja nuorten mielenterveyttä tuetaan ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen keinoilla	Varmistetaan resurssit oppilashuoltotoiminnan lisäämiseen rekrytoimalla kouluissa toimiva sosiaaliohjaaja Luodaan käytäntö, jonka mukaan jokainen nuori käy keskustelemassa kuraattorin tai muun oppilashuollon toimijan kanssa valmisteltavan suunnitelman mukaisesti Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa määritellään, millä psykososiaalisilla ja muilla varhaisen tuen toimintamalleilla lasten ja nuorten mielenterveyttä ja muuta hyvinvointia edistetään (esim. Inter Personal Counseling (IPC), CoolKids, mini-interventio, koulupudokkaiden ehkäisyohjelma, syömishäiriöiden ehkäisymalli, aikalisa)	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto, sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022) Yhteistyötahot: koulut, varhaiskasvatus, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset, seurakunnat	2022 Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	Sosiaaliohjaaja on rekrytoitu oppilashuoltoon Kuraattori- tai muiden oppilashuollon käytien toimintamalli on aloitettu Kouluterveyskysely: koettu hyvinvointi, mielenterveys-indikaattorit	Toteutunut Kesken Ei aloitettu
	Oppilaiden poissaolojen lisääntymiseen puututaan mahdollisimman varhain	Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan kaikissa kouluissa Kaikissa kouluissa on kirjattu toimintamalli, jolla poissaoloihin tarvittaessa puututaan	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto Yhteistyötahot: koulut, oppilashuolto, Lapin hyvinvointialue	2022 Valtuusto- kauden aikana	Seuranta toteutuu kaikissa kouluissa Oppilaiden poissaolojen määrä	Toteutunut Kesken

	Ehkäistään nuorten syrjäytymistä	Luodaan syrjäytymisen ehkäisyn ja kasvu ympäristön turvaamisen toimintamalleille (Marak, Ankkuri, HSS) yhteinen rakenne ja toimintatapa yhdessä poliisin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa Ankkuri-toimintamalli otetaan käyttöön. Ankkuri-toiminnan tarkoituksena on puuttua varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten rikollisuuteen ja lähisuhdeväkivaltaan sekä tehdä näihin liittyvää ehkäisevää työtä Toteutetaan Hoito syytteen sijaan -toimintamallia (HSS), jossa huumeiden käyttörikoksesta epäilty nuori voi valita syytteen sijasta hoidon MARAK-toiminnan kehittäminen niin, että toimintamallia hyödynnetään aktiivisesti. Moniammatillisella yhteistyöllä pyritään lisäämään sisäistä turvallisuutta ja puuttumaan nopeasti lähisuhdeväkivaltaan	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto, sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022) Yhteistyökumppanit: varhaiskasvatus, koulut, vapaa-aikatoimi, poliisi, AVI, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset, yritykset	Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	Yhteinen toimintamalli on luotu yhteistyössä poliisin ja muiden yhteistyötahojen kanssa Kouluterveyskysely: kasvu ympäristön turvallisuutta kuvaavat indikaattorit	Ei aloitettu Ei aloitettu Kesken Kesken
	Edistetään nuorten seksuaaliterveyttä ja -kasvatusta	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa määritellään, miten nuorten seksuaalikasvatusta kehitetään. Nuorisovaltuusto osallistetaan suunnitelman valmisteluun.	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto Yhteistyötahot: hallinto-osasto, nuorisovaltuusto, Lapin hyvinvointialue	Valtuusto- kauden aikana	Seksuaaliterveyden edistäminen on huomioitu hyvinvointisuunnitel massa	Ei aloitettu

	Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus osallistua harrastus- ja liikuntatoimintaan	Kehitetään harrastamisen Suomen mallin pohjalta pysyvä toimintamalli yhteistyössä koulujen kanssa Kunta järjestää kohdennettuja liikumisryhmiä seuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille Hyvinvointipäivä järjestetään yhteistyössä vapaa-aikatoimen, järjestöyhdyshenkilön ja nuorisovaltuuston kanssa, jotta tapahtumassa saadaan tuotua lapsille ja nuorille suunnattua harrastustoimintaa esiin Kansalaisopiston kurssien suunnittelussa huomioidaan nuorille tehdyt kyselyt harrastustoimintaa koskevista toiveista (esim. Suomen harrastamisen mallin kyselyt) Kunta tukee sivukylien harrastustoimintaa järjestämällä kuljetuksia harrastustoimintaan sovittavan käytännön mukaisesti. Kuljetuksissa huomioidaan erilaiset rahoitusvaihtoehdot (esim. ELY) Pitkät liikuntavälitunnit ovat käytössä kaikissa Inarin kouluissa	Päävastuu kunnassa: vapaa-aikatoimi, yritys- ja kehittämispalvelut (Hyvinvointipäivä), kansalaisopisto, koulut Yhteistyötahot: kulttuuritoimi, nuorisovaltuusto, yhdistykset, kansalaisopisto, ELY (kuljetukset)	Valtuusto- kauden aikana 2021 alkaen 2023 alkaen Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana 2021 alkaen	Pysyvä toimintamalli on otettu käyttöön Seuratoiminnan ulkopuolella oleville nuorille järjestetyt liikumisryhmät Vuosittain järjestetty Hyvinvointipäivä-tapahtuma Kansalaisopiston kurssitarjonnassa huomioitu nuorten toiveet Harrastustoiminnan kuljetuksiin kohdennetut määrärahat TEAviisari: Pitkät liikuntavälitunnit Kouluterveyskysely: harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, elintapoja kuvaavat indikaattorit	Ei aloitettu Toteutunut Ei aloitettu Kesken Ei aloitettu Toteutunut
--	---	---	--	--	--	---

	Tuetaan lasten ja nuorten psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia kulttuurihyvinvoinnin ja kulttuurikasvatuksen keinoilla	Laaditaan kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma, jossa on huomioitu koulujen opetussuunnitelmat Kulttuurikasvatussuunnitelman toimenpiteet huomioidaan koulujen vuosittaisessa toiminnassa Kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttaminen huomioidaan kulttuuritoimen määrärahoissa	Päävastuu kunnassa: kulttuuritoimi Yhteistyötahot: koulut, varhaiskasvatus, yhdistykset, kulttuuritoimijat	2022 Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	Kulttuurikasvatus- suunnitelma on hyväksytty Kulttuurikasvatus- suunnitelman toimenpiteet on huomioitu koulujen vuosittaisessa toiminnassa Toimenpiteiden toteutumisen seuranta	Kesken Ei aloitettu Ei aloitettu
	Otetaan käyttöön systemaattiset toimintamallit kunnan ruokakasvatuksen kehittämiseksi	Otetaan käyttöön Neuvokas perhe ruokakasvatus -toimintamalli (varhaiskasvatus) ja Maistuva koulu -toimintamalli (perusopetus) KOKOAVA - Kokonaisvaltaista ruokakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen -hankkeen toimenpiteiden mukaisesti Hankkeen puitteissa käyttöön otetut hyväksi todetut toimintamallit otetaan pysyvään käyttöön ja kirjataan toimintasuunnitelmiin	Päävastuu kunnassa: Ruokapalvelu liikelaitos Yhteistyötahot: varhaiskasvatus, koulut, KOKOAVA – Kokonaisvaltaista ruokakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen -hanke	2022 Valtuusto- kauden aikana	Hankkeen toimenpiteet otettu käyttöön Ruokakasvatus- hankkeessa käyttöön otetut toimenpiteet sidottu osaksi pysyviä käytäntöjä Kouluterveyskysely: päivittäin koululounaan syövät	Kesken Ei aloitettu

Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö	Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä kouluympäristö	Ivalon koulu- ja kulttuurikeskuksen käyttöönotto	Päävastuu kunnassa: Tilapalvelu liikelaitos, sivistysosasto Yhteistyötahot: Inarin kiinteistöt Oy, vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi, hallinto-osasto, tekninen osasto	2022	Uudet koulukeskukset on otettu käyttöön/aloitettu rakentaminen	Kesken
		Inarin kirkonkylän koulukeskuksen suunnittelu ja rakentaminen		Valtuusto-kauden aikana		Kesken
		Sevettijärven koulurakennukseen tehdään kuntotutkimus, jonka perusteella päätetään koulun saneeraamisesta tai uuden koulurakennuksen rakentamisesta		Valtuusto-kauden aikana	Toimenpiteet, joilla hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen on huomioitu koulujen toimintatavoissa	Kesken
		Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen näkökulma huomioidaan koulukeskusten toimintatapojen suunnittelussa		Valtuusto-kauden aikana		Ei aloitettu

Nuoret aikuiset ja työikäiset						
Painopiste	Tavoite	Toimenpide	Päävastuu ja yhteistyötahot	Aikataulu	Mittarit	Toteutumisen vaihe toteutunut/ kesken/ ei aloitettu
Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta	Työllisyyspalveluilla on toimivat rakenteet ja käytännöt	Varaudutaan TE-palveluiden siirtymiseen kunnille vuonna 2024 Luodaan toimivat ja kirjatut työllisyyden edistämisen rakenteet ja käytännöt kunnalle	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: yritys- ja kehittämispalvelut, TE-keskus	2022–2023 Valtuusto-kauden aikana	Työllisyyspalveluille on luotu kirjatut rakenteet ja käytännöt	Kesken Ei aloitettu
Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen	Nuoret aikuiset ja työikäiset löytävät Inarin harrastus- ja järjestötoiminnan	Hyvinvointipäivän valmistelu yhteistyössä vapaa-aikatoimen, järjestöyhdyshenkilön ja nuorisovaltuuston kanssa, jotta tapahtumassa saadaan tuotua nuorille ja nuorille aikuisille suunnattua harrastustoimintaa esiin Kansalaisopiston kurssien suunnittelussa huomioidaan nuorille tehdyt kyselyt harrastustoimintaa koskevista toiveista (esim. Suomen harrastamisen mallin kyselyt) ja muut kuntalaiskyselyt	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämispalvelut, kansalaisopisto Yhteistyö: vapaa-aikatoimi, järjestöyhdyshenkilö, nuorisovaltuusto, kansalaisopisto	2023 alkaen Valtuusto-kauden aikana	Vuosittain järjestetty Hyvinvointipäivä-tapahtuma Kansalaisopiston kurssitarjonnassa huomioitu kuntalaiskyselyt Kouluterveyskysely: harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, elintapoja kuvaavat indikaattorit	Ei aloitettu Kesken

	Kuntaan muuttavat uudet kuntalaiset löytävät kunnan vapaa-ajanpalvelut ja osallistumis-mahdollisuudet	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelmassa määritellään tervetulo-ohjelman toimenpiteet, jotka auttavat uutta kuntalaista kotiutumaan Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: sivistysosasto, tekninen osasto, vaikuttamistoimi-elimet, yhdistykset, yritykset	2022 Valtuusto-kauden aikana	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma on laadittu Talous- ja toiminta-suunnitteluun sisällytetyt toimenpiteet Hyvinvointikysely: kokemus inarilaisuudesta	Kesken Ei aloitettu
	Tuetaan työperäisten ja muiden maahanmuuttajien asettautumista Inariin	Toteutetaan Sujuvasti arktiseen elämään -hankkeen toimenpiteet Päätetään vastuutaho työperäisten maahanmuuttajien tukemiseen, sisällytetään tehtävät vastuuhenkilön tehtäväkuvaan Päivitetään Inarin kunnan kotouttamissuunnitelma	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämispalvelut, hallinto-osasto Yhteistyötahot: TE-palvelut, hallinto-osasto, muut toimialat, yhdistykset	Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana	Sujuvasti arktiseen arkeen -hankkeen toimenpiteiden toteutuminen Vastuutaho työperäisten maahanmuuttajien tukemiseen on päätetty ja kirjattu tehtäväkuvaan	Ei aloitettu Ei aloitettu Ei aloitettu
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla	Ennaltaehkäistään syrjäytymistä	Nimetään henkilö, jonka vastuulla ovat yhteydenotot 2. asteen opinnot keskeyttäviin nuoriin Yhteydenotto jokaiseen nuoreen 2. asteen opiskelun keskeyttävään nuoreen	Päävastuu kunnassa: koulut Yhteistyötahot: sivistysosasto, vapaa-aikatoimi	Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana	Yhteydenotot opinnot keskeyttäneisiin nuoriin Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 18–24-vuotiaat TEAviisari: Poissaolot	Toteutunut Kesken

	Puututaan mahdollisimman varhain ja vaikuttavasti lähisuhdeväkivaltaan	MARAK-toiminnan kehittäminen niin, että toimintamallia hyödynnetään aktiivisesti. Moniammatillisella yhteistyöllä pyritään lisäämään sisäistä turvallisuutta ja puuttumaan nopeasti lähisuhdeväkivaltaan. MARAK-, Hoito syytteen sijaan - ja Ankkuri-toiminnoille luodaan yhteinen toimintamalli.	Päävastuu kunnassa: sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022), sivistysosasto Yhteistyökumppanit: poliisi, AVI, Lapin hyvinvointialue	Valtuusto- kauden aikana	Yhteinen toimintamalli on luotu yhteistyössä poliisin ja muiden yhteistyötahojen kanssa	Kesken
Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö						

Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen	Tuetaan vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminnan yhteensovittamista Lapin hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminnan kanssa	Luodaan kirjattu yhteistyökäytäntö kunnan ja Lapin hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen yhteistyölle	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, sivistysosasto, tekninen osasto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto	Valtuusto- kauden aikana	Kirjattu yhteistyökäytäntö on luotu	Ei aloitettu
	Vähennetään ikääntyneiden yksinäisyyttä parantamalla ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksia	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelmassa määritellään, miten ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksia parannetaan Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa Selvitetään, miten ikääntyneiden kulttuurikaveritoiminta on mahdollista aloittaa	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto, kulttuuritoimi Yhteistyökumppanit: kaikki toimialat, kulttuuritoimijat, Lapin hyvinvointialue (hyvinvointilähetti-toiminta)	2022 2023–2025 Valtuusto- kauden aikana	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma on laadittu Ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksiin liittyviä toimenpiteitä on huomioitu talous- ja toiminta-suunnitelmissa Selvitys kulttuurikaveritoiminnan aloittamisesta on tehty Kunnan hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: ikääntyneiden kokemukset yksinäisyydestä ja yhteisöllisyydestä	Kesken Ei aloitettu Ei aloitettu

Kunnan toiminta kaikkien inarilaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi						
Painopiste	Tavoite	Toimenpide	Päävastuu ja yhteistyötahot	Aikataulu	Mittarit	Toteutumisen vaihe toteutunut/ kesken/ ei aloitettu
Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta	Kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyöllä (hytetu-työllä) on poikkihallinnolliset yhteistyörakenteet kaikilla toiminnan tasoilla	Inarin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmää täydennetään luottamushenkilöiden edustuksella Kunnan hytetu-työlle luodaan ikäryhmittäiset alatyöryhmät tmv. rakenteet, jotka kokoavat yhteen eri toimijat Kunnan ja Lapin hyvinvointialueen yhteistyö huomioidaan kunnan hytetu-työn rakenteissa, rakenteet on kirjattu ja kaikkien löydettävissä Liikunnan edistäminen huomioidaan poikkihallinnollisten työryhmien toiminnassa	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, vaikuttamistoimielimet , yhdistykset	Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana	Alatyöryhmät tmv. ovat aloittaneet toimintansa Alatyöryhmät ovat kokoontuneet sovituin aikavälein Alatyöryhmien toimintarakenteet on kuvattu hytu-kertomuksessa Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyörakenteet on kuvattu hytu-kertomuksessa	Ei aloitettu Ei aloitettu Ei aloitettu Ei aloitettu
	Turvallisuuden edistämisellä on systemaattiset rakenteet	Luodaan arjen turvallisuuden edistämiseksi ja varautumiselle kirjatut rakenteet (ml. säännölliset tapaamiset, yhteistyö poliisin kanssa)	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat,	Valtuusto-kauden aikana	Yhteistyörakenne on kirjattu hytu-kertomukseen	Kesken

		Järjestetään vuosittain kiertävä turvallisuustilaisuus Inarin kylissä, 1 kylässä/vuosi	turvallisuusviranomaiset, kylien neuvosto, yhdistykset, Liikenneturva	2022 alkaen	Inarin kylissä pidetyt turvallisuustilaisuudet Kunnan hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: turvallisuuden kokemus	Ei aloitettu
	Päätösten vaikutusten ennakkoarvointi (EVA) otetaan käyttöön kunnan päätöksenteossa	Koulutukset henkilöstölle ja luottamushenkilöille Tekijöiden Lappi -hanketta hyödyntäen Tehdään periaatepäätös vaikutusten ennakkoarvioinnin (EVA) käyttöönotosta Inarin kunnassa sekä laaditaan kunnan toimintamalli ja ohje Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat valmisteilla olevien lautakuntapäätösten vaikutusten ennakkoarvointiin	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Tekijöiden Lappi -hanke, AVI, yhdistykset	2022 alkaen Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Henkilöstölle ja luottamushenkilöille pidetyt koulutukset Periaatepäätös on laadittu Toimintaohje on laadittu Toimintaohjeen perusteella tehtyjen EVA-arviointien määrä toimialoittain Toimialoittain tehdyt EVA-arvioinnit, joissa liikunnan edistämisestä vastaava viranhaltija on ollut mukana TEAviisari: Päätösten ennakkoarvointi (EVA) käytössä	Ei aloitettu Ei aloitettu Ei aloitettu

	Kunnan toiminnassa huomioidaan yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulma	Kunnan lakisääteinen yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään valtuustokauden aikana Yhdenvertaisuuden edistämisen tarkemmat toimenpiteet määritellään yhdenvertaisuussuunnitelmassa	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kaikki toimialat, vaikuttamistoimielimet , yhdistykset, yritykset	Valtuusto- kauden aikana	Yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty	Ei aloitettu
	Kunnan viestintä on selkeää ja eri kohderyhmät huomioivaa	Viestintäsuunnitelma päivitetään ja sovitetaan yhteen osallisuus- ja tervetulo-ohjelman kanssa Viestintäsuunnitelmassa huomioidaan saamenkielisen viestinnän näkökulma Kunnan viestintäverkosto kokoontuu sovitun aikavälin välein, aikaväli määritellään viestintäsuunnitelmassa Viestinnän määrärahassa huomioidaan vuosittain viestintään liittyvät hankinnat ja muut vastaavat kustannukset Turvallisuutta koskeva tieto on saatavissa verkkosivuilta myös saamenkielillä Aloitetaan asukaslehti-toiminta, arvioidaan toiminnan jatko kokemusten perusteella v. 2022 lopussa	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, Lapin Liitto, yhdistykset, yritykset	2022–2023 2022–2023 Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana 2021 alkaen	Viestintäsuunnitelma on päivitetty Saamenkielisen viestinnän näkökulma on huomioitu viestintäsuunnitelmassa Viestintäverkoston tapaamiset on pidetty sovitun aikavälin välein Viestintään varattu määräraha Hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: kokemukset tiedon saatavuudesta	Ei aloitettu Ei aloitettu Ei aloitettu Kesken Kesken Kesken

	Kaikkien ikäryhmien ehkäisevällä päihdetyöllä on toimivat rakenteet	Kunnassa on hyväksytty EPT-suunnitelma, joka suuntaa kunnan EPT-toimintaa ja jossa kuvataan kunnan EPT-työn rakenteet Kunnassa toteutetaan EPT-suunnitelman mukaiset ehkäisevän päihdetyön rakenteet (ml. yhteistyö hyvinvointialueen kanssa) Ehkäisevä päihdetyö kirjataan kunnan avustusohjeeseen	Päävastuu kunnassa: Toimiala, jonka alle kunnan EPT-toiminta siirtyy Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, kaikki toimialat, työterveyshuolto, nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvostot, yhdistykset	Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana	Kunnan EPT-suunnitelma on hyväksytty EPT-suunnitelman mukaiset ehkäisevän päihdetyön rakenteet on otettu käyttöön Ehkäisevä päihdetyö on kirjattu avustusohjeeseen	Kesken Ei aloitettu Ei aloitettu
	Ehkäisevään päihdetyöhön varataan riittävät resurssit	Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö on määritetty ja toimitelin (muu kuin sote), yhdyshenkilön tehtäväkuvassa on huomioitu EPT-toiminta Ehkäisevään päihdetyöhön on varattu määräraha, jolla toimintaa toteutetaan	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto, hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset	Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana	Yhdyshenkilö on määritetty Yhdyshenkilön tehtäväkuvassa on huomioitu EPT-toiminta Talousarviossa on varattu määräraha EPT-toiminnalle	Ei aloitettu Ei aloitettu
Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen	Kaikilla inarilaisilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman laaditaan Open Agenda -hankkeen puitteissa	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue,	Valtuusto-kauden aikana	Osallisuusohjelma laadittu Toteutuneet toimenpiteet; seuranta hytuo-kertomuksen	Kesken

		Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen kunnan kaikkien toimialojen toiminnassa ja sisällyttäminen toimialojen vuosittaiseen talous- ja toimintasuunnitteluun	vaikuttamistoimi-elimet, yhdistykset, yritykset, seurakunnat	Valtuusto- kauden aikana	vuosiraportin yhteydessä Kunnan hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: kokemus osallistumis- ja vaikuttamis- mahdollisuuksista TEAviisarin Osallisuus- pistemäärät toimialueittain	Ei aloitettu
	Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamis- mahdollisuuksia parannetaan asiakasraatien tai -foorumien avulla	Luodaan systemaattinen käytäntö asiakasraatien tai -foorumien hyödyntämisestä kunnan toiminnassa Asiakasraateja tai -foorumeja hyödynnetään kunnan toiminnassa luodun käytännön mukaisesti	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto (käytännön laatiminen), kaikki kunnan toimialat (toimintamallin hyödyntäminen) Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, vaikuttamistoimi-elimet, yhdistykset	Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	Systemaattinen käytäntö asiakasraatien hyödyntämiseen on luotu Vuosittain järjestetyt asiakasraadit TEAviisari: Osallisuuspistemäärät toimialueittain	Ei aloitettu Ei aloitettu

	Järjestöjen toimintaedellytykset pysyvät vähintään nykyisellä tasolla	Kunnan ja järjestöjen yhteistyöasiakirjan laatiminen Kunnan ja järjestöjen yhteistyöasiakirjan päivittäminen yhteistyöasiakirjassa määritettävällä aikavälillä. Päivittämisen yhteydessä kartoitetaan järjestöjen yhteistyöhön liittyvät tarpeet Yhteisessä avustushaussa myönnettävien avustusten määrä pysyy vähintään nykyisellä tasolla Kootaan järjestöjen tietopaketti kunnan verkkosivuille	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, vaikuttamistoimielimet , kylien neuvosto, yhdistykset	Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana	Asiakirja on laadittu Asiakirja on päivitetty asiakirjassa määritetyllä aikavälillä Yhteisessä avustushaussa vuosittain myönnetyt avustukset	Kesken Ei aloitettu Kesken Kesken
	Järjestöjä koskeva tieto on kaikkien helposti löydettävissä	Tarkistetaan vuosittain yhteisen avustushaun yhteydessä, että kaikkien avustusta saavien yhdistysten tiedot ovat Lähellä.fi- tai muussa sovitussa palvelussa ja tiedot on koottu kunnan verkkosivuille Tiedotetaan vähintään kerran vuodessa sekä henkilöstöä että kuntalaisia siitä, mistä järjestöjen tiedot löytyvät	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto, järjestöyhdyshenkilö Yhteistyökumppanit: vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi, Lapin hyvinvointialue, kylien neuvosto, vanhus- ja vammaisneuvosto, yhdistykset	2023 alkaen 2022–2025	Tietojen tarkistus ja tiedottaminen järjestöjen palveluista on tehty vuosittain Kuntalaiskysely: tietoisuus yhdistysten tarjoamista palveluista	Kesken Ei aloitettu

	Saamenkielisiä ja kulttuurinmukaisia palveluita toteutetaan ja edistetään saamen kielistrategian mukaisesti	Saamen kielistrategian kaikkia hallinnonaloja koskevat toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa Nostetaan saamen kielilisiä Aloitetaan mentoriohjelma työntekijöiden saamen kielitaidon tukemiseksi Saamenkielisille asukkaille ja työntekijöille tarkoitettua kielikahvilatoimintaa jatketaan sovitun toimintatavan mukaisesti	Päävastuu kunnassa: Hallinto-osasto Yhteistyökumppanit: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, Saamelaiskäräjät	2022 - 2025 2022 Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	Saamen kielistrategian toteutuneet toimenpiteet Saamen kielilisiä Inarin kunnassa Toteutunut kielikahvilatoiminta Hyvinvointikysely: kokemus saamenkielisten palveluiden käytämisestä	Kesken Toteutettu Ei aloitettu Kesken
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla	Tunnistetaan sote-palvelutarpeiden lisäksi ihmisten laajemmat tarpeet hyvinvointia ja terveyttä lisäävään toimintaan	Hyvinvointilähete-toimintamallin käyttöönotto Inarissa esim. hanketoimintana tai Lapin hyvinvointialueen toiminnan kautta	Päävastuu kunnassa: Inarin kunta, Lapin hyvinvointialue Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Valtuusto- kauden aikana	Hyvinvointilähete-toiminta on aloitettu Inarissa Palautekyselyt hyvinvointilähete-toiminnassa mukana oleville	Ei aloitettu

	Päihteiden käyttö vähenee suunnitelmallisen ehkäisevän päihdetyön seurauksena	Laaditaan EPT-toiminnan vuosikello, jossa huomioidaan teemaviikot ja erityiset viestintätarpeet Toteutetaan EPT-suunnitelman mukaiset toimenpiteet Järjestetään yhdistyksille EPT-toimintaan ja liikenneturvallisuuteen liittyvää koulutusta vähintään joka 2. vuosi Järjestetään puheeksiotto-koulutukset kunnan ammattilaisille (mm. neuvola, varhaiskasvatus, koulut) ja yhdistyksille	Päävastuu kunnassa: EPT-työstä vastaava taho kunnassa Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, kaikki toimialat, Selvä peli -työryhmä, yhdistykset	Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	EPT-vuosikello on laadittu EPT-suunnitelman mukaiset toimenpiteet on huomioitu toimialojen talous- ja toimintasuunnitelmissa Ehkäisevää päihdetyötä on käsitelty yhdistysten kanssa Alkoholin myyntitilastot Poliisin tilastot Kouluterveyskysely: päihteiden käyttö	Ei aloitettu Ei aloitettu Ei aloitettu Ei aloitettu
	Ruokapalvelu liikelaitoksen tarjoama ruoka noudattaa ravitsemussuosituksia	Ruokalistojen ravitsemuksellisen sisällön tarkastelu yhdessä ravitsemusterapeuttien kanssa Muutokset ruokalistoihin tarkastelun perusteella niin, että ravitsemukselliset suositukset toteutuvat	Päävastuu kunnassa: Ruokapalvelu liikelaitos Yhteistyötahot: Ravistamo Oy, koulut, varhaiskasvatus, Lapin hyvinvointialue	2022 Valtuusto- kauden aikana	Tarkastelu yhdessä ravitsemusterapeutin kanssa toteutettu Seuranta ruoantuotannon JAMIX-ohjausjärjestelmän avulla	Ei aloitettu Ei aloitettu

Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö	Parannetaan liikenneturvallisuutta	Kartoitetaan yhdessä teknisen toimen ja liikenneturvallisuus-työryhmän kanssa, millä toimenpiteillä Inarin kk:n pohjoispuolen liikennenopeuksia voidaan laskea, toteutetaan kunnan toimivaltaan kuuluvat toimenpiteet	Päävastuu kunnassa: tekninen osasto, hallinto-osasto Yhteistyötahot: sivistysosasto, ELY, Liikenneturva, Inarin liikenneturvallisuus-työryhmä, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Valtuusto-kauden aikana	Kartoitus on tehty	Ei aloitettu
		Edistetään turvallisten pysähtymispaikkojen aurausta edunvalvonnalla ja yhteisellä viestillä ELY-keskukselle		Valtuusto-kauden aikana	Liikenneturvan asiantuntija on vierailut hytetu-työn alatyöryhmien kokouksissa	Kesken
		Käsitellään koulujen ympäristön liikenneturvallisuutta liikenneturvallisuustyöryhmässä, huomioidaan liikenneturvallisuuden näkökulma uusien koulukeskuksien suunnittelussa ja toimintatavoissa		Valtuusto-kauden aikana	Selvitys Ivalon sillan turvallisuuden parantamisesta on tehty	Ei aloitettu
		Selvitetään, miten Ivalon sillan liikenneturvallisuutta voidaan parantaa, kun jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden määrä kasvaa Ivalon koulukeskuksen käyttöönoton myötä		Valtuusto-kauden aikana	Liikenneonnettomuudet Poliisin ja liikenneturvallisuustyöryhmän havainnot Inarin liikenneturvallisuudesta	Kesken

		Liikenneturvallisuutta koskevan tiedon lisääminen: Liikenneturvan asiantuntija vierailee jokaisen hyte-alatyöryhmän kokouksessa		Valtuusto- kauden aikana		Ei aloitettu
	Ylläpidetään ja kehitetään kunnan liikuntapaikkoja liikunnan edistämisen tarpeet ja kuntalaisten toiveet huomioiden	Määritellään valtuustokauden alussa ja vuosittain yhteistyössä liikunnan edistämisestä vastaavan tahon seuraavan vuoden kehittämistarpeet kunnan liikuntapaikoille Kartoitetaan kuntalaisten toiveet liikuntapaikkojen ja ulkoilureittien kehittämiseen (esim. penkit, pöydät, roskakorit, valaistus) Kehitetään Jänkkävaaran ja Mukkavuopajan alueiden liikuntapaikkoja (mm. luontopolku, monikäyttöreitti, frisbeerata, kesäpyöräilyreitit, Mukkavuopajan alueen liikuntapaikat)	Päävastuu kunnassa: tekninen toimi, vapaa-aikatoimi Yhteistyötahot: vapaa-aikatoimi, muut kunnan toimialat, vanhus- ja vammaisneuvostot, kuntalaiset	2022–2025 Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	Valtuustokausittain ja vuosittain määritellyt kehittämistarpeet Kuntalaisten toiveet on kartoitettu Jänkkävaaran alueella tehdyt toimenpiteet Tehdyt suunnitelmat (esim. Ivalon kylä, Inarin kirkonkylä)	Ei aloitettu Ei aloitettu Kesken

		Vakiinnutetaan erilaisten hyvinvointia parantavien suunnitelmien tekeminen odottamaan eri rahoitusmahdollisuuksia, mm. Ivalon kylän vapaa-ajanviettopaikka, Inarin kirkonkylän hiihtostadionin alueen kehittäminen		Valtuusto- kauden aikana		Kesken
	Edistetään turvallista ja viihtyisää asuinympäristöä	Laaditaan maapoliittinen ohjelma, joka ohjaa kunnan kaavoituksen ja ympäristön suunnittelua Pitkän aikavälin suunnitelman laatiminen vesisaneerauksista ja katujen kunnostamisesta Inarin-Lapin Vesi Oy:n kanssa, suunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen Parannetaan Inarin kylien siisteyttä ja viihtyisyyttä koordinoitulla yhteistyöllä kyläyhdistysten kanssa, koordinoituvastuu on kunnalla	Päävastuu kunnassa: tekninen toimi, hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Inarin-Lapin Vesi Oy, kylien neuvosto, kyläyhdistykset, Inarin Luonnonystävät ry	2022 Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	Maapoliittinen ohjelma on hyväksytty Pitkän aikavälin suunnitelma vesisaneerauksista ja katujen kunnostamisesta on laadittu Suunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen Hyvinvointikysely: kokemukset asuinympäristön viihtyisyydestä Kylien kanssa tehty koordinoitu yhteistyö	Kesken Ei aloitettu Ei aloitettu

	Inarin kylien viihtyisyyden ja turvallisuuden parantaminen	Kylien kehittämissuunnitelmat (yritys- ja kehittämispalvelut), tuetaan kyliä hankesuunnittelussa Kirjattu käytäntö kyläyhdistysten talkoiden, kukkaistutusten ja muiden vastaavien tukemisesta Selvitetään, miten kylien ensiapukoulutuksia voidaan tukea, tavoitteena järjestää EA-koulutuksia useammassa Inarin kylässä	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämispalvelut, tekninen osasto Yhteistyötahot: hallinto-osasto, kylien neuvosto, kyläyhdistykset, Leader Pohjoisin Lappi ry	2021–2022 Valtuusto-kauden aikana Valtuusto-kauden aikana	Kylien kehittämissuunnitelma tehty Kylissä toteutetut kehittämissuunnitelman mukaiset hankkeet Tehty kirjattu käytäntö kyläyhdistysten talkoiden tukemisesta Kylissä järjestetyt ensiapukoulutukset	Kesken Ei aloitettu Ei aloitettu
	Kuntalaisten ja järjestöjen vapaalle toiminnalle on käytössä maksuttomia tiloja	Nykyisen lukion tilojen kehittäminen kansalaisopiston, vapaa-aikatoimen ja järjestöjen käyttöön, muutostyöt lukion tiloihin	Päävastuu kunnassa: Tilapalvelu liikelaitos, sivistysosasto, hallinto-osasto Yhteistyötahot: kansalaisopisto, yhdistykset	Valtuusto-kauden aikana	Muutostyöt lukion tiloihin on tehty Järjestöille ja muille toimijoille on käytössä maksuttomia tiloja	Kesken
	Kierrätysmahdollisuuksien parantaminen uudistetun jätelain mukaisesti	Aloitetaan erilliskeräys pienmetallille, lasi-, kartonki- ja muovipakkausjätteelle vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöissä ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöissä	Päävastuu kunnassa: Lapeco Yhteistyötahot: Tilapalvelu liikelaitos, kunnan toimialat (kierrätyskäytäntöjen	1.10.2023 alkaen	Erilliskeräys on aloitettu Inarin alueella Kunnan hallinto- ja palvelukiinteistöissä on aloitettu jätteiden kierrättäminen	Ei aloitettu

		Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöissä aloitetaan pienmetallin sekä lasi-, kartonki- ja muovipakkausjätteiden kierrättäminen yhteistyössä kuntouttavan työtoiminnan kanssa	toimeenpano), kuntouttava työtoiminta	Valtuusto- kauden aikana		Ei aloitettu
	Inarin alueen matkailun ja kunnan toiminnan kehittäminen kestävän kehityksen näkökulma huomioiden	Toteutetaan Kestävää matkailua ja digitaalista vastuullisuusviestintää Pohjois-Lapissa -hankkeen toimenpiteet, hyvien käytäntöjen ottaminen osaksi pysyvää toimintaa Toteutetaan VÄLKKY – vähähiilisuuden ja taloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen Lapin matkailussa -hankkeen toimenpiteet, hyvien käytäntöjen ottaminen osaksi pysyvää toimintaa Selvitetään Lapin Liiton ”Tehemmä yhdessä ilmastotyötä” -hankkeen puitteissa Hinku-verkoston liittymisen mahdollisuus	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämispalvelut Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, yritykset	2022–2023 2022 Valtuusto- kauden aikana	Hankkeiden toimenpiteiden toteuttaminen Hankkeiden toimenpiteet ovat osa pysyvää toimintaa Ilmastosuunnitelma on laadittu (edellyttäen, että suunnitelmaa koskeva lainsäädäntö tulee voimaan)	Kesken Kesken Ei aloitettu

		Ilmastosuunnitelman laatiminen Lapin Liiton hankkeen tuella, jos suunnitelmaa koskevat ilmastolainsäädännön muutokset tulevat voimaan		Valtuusto- kauden aikana		Ei aloitettu
	Edistetään Inarin veto- ja pitovoimaa lisäämällä asuntoja, monipuolistamalla elinkeinorakennetta ja parantamalla yritystoiminnan tiedolla johtamista	Lisätään Inarin alueen asuntotuotantoa houkuttelemalla yksityistä asuntotuotantoa (Invest in Inari -hankkeen toimenpiteet), edunvalvonnalla ARA:n korkotuetun asuntorakentamisen saamiseksi Inariin ja/tai kunnan omana asuntotuotantona (Inarin Kiinteistöt Oy) Elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja uuden yritystoiminnan saaminen Inariin Invest in Inari – yrittäjäksi Inariin -hankkeen toimenpiteillä, mm. tiedotusmateriaalit, toimintamalli, jolla yrittäjiä lähestytään, yritysten kontaktointi	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämispalvelut Yhteistyötahot: kunnan toimialat, yrittäjäyhdistys, yrittäjät	Valtuusto- kauden aikana Valtuusto- kauden aikana	ARA:n ohjaukseen liittyvää edunvalvontaa toteutettu Invest in Inari – yrittäjäksi Inariin - hankkeen toimenpiteet on toteutettu Tiedolla johtaminen Inarin elinvoiman moottoriksi -hankkeen toimenpiteet on toteutettu Kunnan asukasluku, muuttovoitto Asuntojen määrä Inarin Kiinteistöt Oy:n vuokra-asuntojen määrä Työpaikkojen määrä Perustettavien yritysten määrä –	Ei aloitettu Ei aloitettu

		Kehitetään yritys- ja kehittämispalveluden tietotarjontaa Tiedolla johtaminen Inarin kunnan elinvoiman moottoriksi – hankkeen toimenpiteillä: nykytila-analyysi, tietoperustan ja -portaalin luominen, koulutukset		Valtuusto- kauden aikana	10 % kasvu tarkastelujaksoon 2019–2021 verrattuna	Ei aloitettu
	Saamelaisten perinteisten elinkeinojen vahvistaminen osana kunnan monipuolista elinkeinorakennetta	Tiivistetään yhteistyötä kunnan ja Saamelaiskäräjien välillä ja etsitään yhdessä uusia keinoja saamelaisten perinteisten elinkeinojen vahvistamiseen osana kunnan elinkeinorakennetta	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: yritys- ja kehittämispalvelut, tekninen osasto, Saamelaiskäräjät	Valtuusto- kauden aikana	Toteutunut yhteistyö kunnan ja Saamelaiskäräjien välillä perinteisten saamelaiselinkeinojen vahvistamiseksi	Ei aloitettu

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimeenpano

Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2022–2025 suuntaa koko valtuustokauden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä. Näin inarilaisten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta saatavilla oleva tieto ohjaa kunnan talouden ja toiminnan suunnittelua ja resurssien suuntaamista.

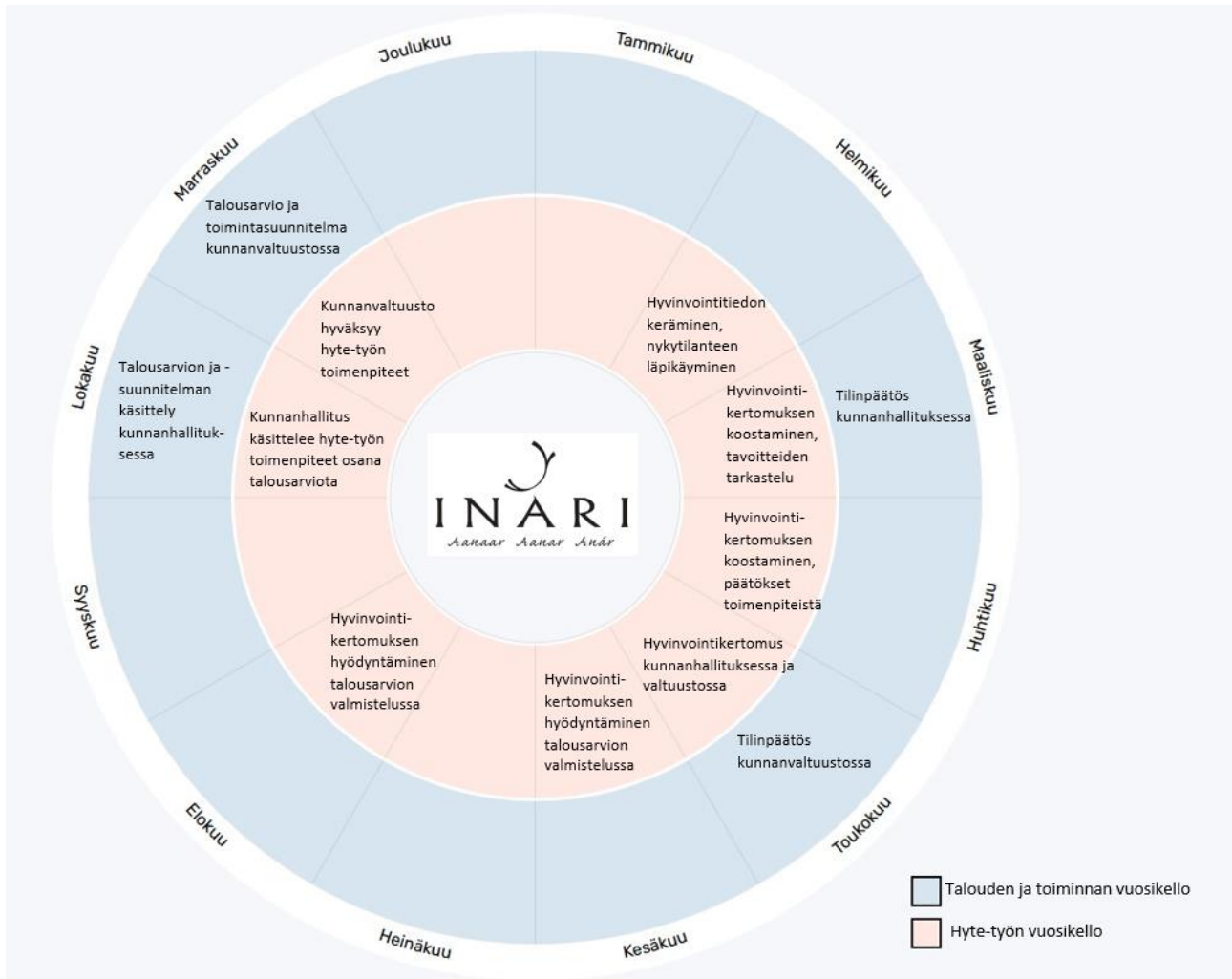
Valtuustokaudelle asetettuja tavoitteita päivitetään ja tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan vuosittain hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen vuosiraportissa ja seuraavan vuoden hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa, jotka valmistellaan vuosittain samanaikaisesti tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen kanssa. Vuosittaisen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelun yhteydessä hyvinvointikoordinaattori määrittelee yhdessä toimialojen ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän kanssa, mitkä toimenpiteet valtuustokauden suunnitelmasta minäkin vuonna toteutetaan.

Vuosiraporttia ja seuraavan vuoden hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa hyödynnetään toimialojen seuraavan vuoden talous- ja toimintasuunnittelussa. Talousarviossa vahvistetaan toimialoittain hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman mukaiset toimenpiteet seuraavalle vuodelle. Samalla määritellään mittarit, joilla tavoitteiden toteutumista seurataan. Näin hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus ja -suunnitelma tukevat kunnan päätöksentekoa, auttavat priorisoimaan toimintaa ja varmistavat toiminnan resurssit. Tätä vuosittain toistuvaa hytetu-työn rakennetta havainnollistetaan hytetu-työn vuosikellossa (kuva 1). Koko valtuustokauden tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen arviointi tehdään valtuustokauden päättyessä laajassa hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa vuosilta 2021–2024.

Inarin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä koordinoi hyvinvointikoordinaattori. Kunnan hytetu-työtä tukemaan on nimetty poikkihallinnollinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä. Työryhmän puheenjohtajana toimii kunnanjohtaja. Työryhmään on nimetty hallintojohtaja, sosiaali- ja terveystyöjohtaja, sivistystyöjohtaja, tekninen johtaja, elinkeinojohtaja, talouspäällikkö, viestintä- ja yhteistoimintapäällikkö ja hyvinvointikoordinaattori.

Lisäksi järjestetään ikäryhmittäiset työpajat hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimeenpanemiseksi ja jalkauttamiseksi. Työpajojen järjestämisestä vastaa hyvinvointikoordinaattori.

Kuva 1. Talouden ja toiminnan suunnittelun sekä hytetu-työn vuosikello.

Liitteet

Liite 1: Muut hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä ohjaavat suunnitelmat

Valtakunnalliset, alueelliset ja kunnassa tehdyt tai tehtävät asiakirjat ja ohjelmat, jotka tukevat Inarin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä:

- Kuntastrategia ”Arktisen Inarin strategia 2030”, hyväksytty 2019
- Elinvoimaohjelma 2019–2025, hyväksytty 2019
- Inarin kunnan saamen kielistrategia, hyväksytty 2018
- Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma, valmistuu 2022
- Viestintäsuunnitelma, päivitetään 2022
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, päivitetään valtuustokauden aikana
- Inarin kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitelma, valmistellaan valtuustokauden aikana
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, valmistellaan valtuustokauden aikana
- Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, valmistellaan valtuustokauden aikana
- Inarin ja Utsjoen seutukunnallinen liikenneturvallisuussuunnitelma, valmistunut 2018
- Lapin hyvinvointiohjelman ja turvallisuussuunnitelman toimeenpanosuunnitelma 2020–2025
- Lapin liikenneturvallisuussuunnitelma 2019–2023
- Valtakunnallinen liikenneturvallisuusstrategia, valmistuu 2022
- Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma 2020–2023
- Lapin hyvinvointialueen strategia, valmistuu 2022

Liite 2: Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä hanketoiminta valtuustokaudella 2021–2025

Valtuustokaudella 2021–2025 kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistetään muun muassa seuraavien hankkeiden puitteissa:

- Erilaistuva KuntaSuomi -tutkimusohjelma (2020–2025)
- Tekijöiden Lappi – Työhyvinvointia kunta-alalle -hanke (2021–2023)
- Open Agenda – Osallistava kuntademokratia digitaalisin keinoin -hanke (2020–2022)
- Saariselkä kansainväliseksi pyöräilykohteeksi -hanke (2020–2022)
- Inari monipaikkaisuuden huippukohteeksi -hanke (2021–2022)
- Kestävää matkailua ja digitaalista vastuullisuusviestintää Pohjois-Lapissa -hanke (2022–2023)
- VÄLKKY – vähähiilisuuden ja taloudellisesti kestävä kehityksen edistäminen Lapin matkailussa -hanke (2019–2022)
- Tiedolla johtaminen Inarin kunnan elinvoiman moottoriksi (2022–2023, rahoitusta haettu)
- Invest in Inari – yrittäjäksi Inariin -hanke (2022–2024, rahoitusta haettu)
- Harrastamisen Suomen malli – Harrastamisen iloa Inarissa -hanke (2021–2022)
- Jänkkävaaran luontoreitit -hanke (2022, rahoitusta haettu)
- Jutaava kirjasto -hanke (saamenkielisen lukemisharrastuksen edistäminen; 2018–)
- Tarinoiden Inari -hanke (alkanut hanketoimintana vuonna 2011)
- KOKOAVA – Kokonaisvaltaista ruokakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen -hanke (2021–2023)

Liite 3: Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2022–2025 valmistelussa käytettyjä materiaaleja

Inarin kunnan ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma 2022–2025, luonnos.

Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2017–2020:

https://www.inari.fi/media/tiedostot-2021/hallinto-2021/laaja-hyvinvointi-ja-turvallisuuskertomus-vuosilta-2017-2020_valtuuston-hyvaisyma.pdf.

KOKOAVA – Kokonaisvaltaista ruokakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen -hankkeen materiaalit: <https://sites.uef.fi/kokoava/>.

Lapin Aluehallintoviraston ohjauskirje kunnille 21.12.2021: Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn huomioiminen kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa.

Lapin Arjen turvallisuuden tiekartta: <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=7783a9a0-90e8-490b-aa94-cbbb28b8415a>.

Lapin hyvinvointiohjelman ja turvallisuussuunnitelman toimeenpanosuunnitelma 2020–2025:

<https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2021/05/Lapin-hyvinvointiohjelman-ja-turvallisuussuunnitelman-toimeenpanosuunnitelma-2020-2025.pdf>.

Tekijöiden Lappi -hankkeen materiaalit: <https://www.lapinliitto.fi/hankkeet/kansalliset-hankkeet/tekijoiden-lappi-tyohyvinvointia-kunta-alalle-hanke/hankkeen-tavoitteet/>